

Filkesboda No 2 – gårdarna och människorna som bott där

Majken Möller

Källor: framförallt Vånga församlings kyrkoböcker, mantalslängder 1659–1830 och 1852–61, jordeböcker 1658–1750, 1916 års lokalundersökning, Lantmäterimyndighetens arkiv, tidningsartiklar i Kristianstadsbladet av signaturen A.O. (Anna Olsson), samtal med bl.a. Ingrid Johnsson, Erling Mattisson och Bengt Arvidsson, samt personlig kännedom.

Filkesboda jämte Kasseboda utgör den nordligaste delen av Vånga socken. Om Filkesboda och speciellt Filkesboda No 3, skrev redan 1929 signaturen Götho (Gustav Nilsson). Hans artikel finns publicerad på <https://www.hembygd.se/oppmanna-vanga/utforska-platsen> (tidigare Bygdeband). Om Filkesboda No 1 – min mors födelsehem – skrev jag själv år 2018 och nu fortsätter jag med Filkesboda No 2 – min fars födelsehem.

Enligt Gustav Nilsson fanns det på 1500-talet tre gårdar i Filkesboda. Vid början av 1900-talet fanns det sex, två på var och en av de gamla gårdarna. På 1500-talet hörde hela Filkesboda, liksom större delen av Vånga socken, först till Bäckaskogs kloster. Efter reformationen i Danmark skänktes Bäckaskog 1584 av kung Fredrik II till Henrik Ramel och på 1680-talet, genom Karl XI:s reduktion, kom slottet att tillhöra svenska staten. Mot slutet av 1700-talet skatteköptes sedan gårdarna. Jag kommer här att, liksom beträffande Filkesboda No 1, uppehålla mig kring tiden från slutet av 1600-talet och framåt och vad jag funnit huvudsakligen i kyrkoböcker, jordeböcker, mantalslängder, fastighetsböcker och bouppteckningar.

Ägare/brukare före 1718

- Åke Nilsson
- Nils Åkesson
- Nills Andersson

Av mantalslängderna 1681, 1684 och 1685 framgår att det i Filkesboda fanns tre stycken brukare, Jöns, Per och Nils Åkesson, men utan angi-

vande av vilken gård de bodde på. Senare framgår att Jöns Åkesson bodde på No 1, Nils Åkesson på No 2 och Per Åkesson på No 3. Var de bröder? Gustav Nilsson har ju angett en Åke Nilsson som brukare på Filkesboda No 1 före dem och av notisen i dödboken 1709 beträffande Per Åkesson, framgår att hans far hette Åke Nilsson.

I jordaböckerna står hela tiden, från 1658 och fram till och med 1706, *Åke Nilsson* (fadern?) på Filkesboda No 2 och därefter en *Nills Andersson* till och med 1715. I mantalslängderna däremot står *Nils Åkesson* med från 1681 och sista gången i mantalslängden 1711. Flyttade familjen därifrån eller dog han? Jag har inte kunnat hitta honom i dödboken, men det kan ju vara så att han dog i pesten, som grasserade i socknen 1711. I slutet av dödboken för det året, står det, att ett antal döda på några gårdar i socknen, bl.a. på Mellangården i Filkesboda, begravdes av allmogen.

Ägare/brukare 1718–1909 – hela hemmanet (Mellangården)

I 189 år brukades/ägdes Filkesboda No 2 av samma släkt, från 1718 och fram till 1909. Mangårdsbyggnaden är enligt signaturen A.O. från 1810, då den tidigare byggnaden brann ner. Uthuslängorna är byggda på 1910-talet.

- Ored Truedsson (1695–1743) och hustrun Karna Persdotter (ca 1687–1762).
- Per Oredsson (1722–1767) och hustrun Hanna Thomasdotter (1729–1806).
- Ola Persson (1754–1827) och hustrun Sissa Olsdotter (1766–1846).
- Thomas Olsson (1795–1873) och 1:a hustrun Kjersti Åkasdotter (1807–1850)
och 2:a hustrun Sissa Olsdotter (1802–1877).
- Per Thomasson (1838–1905). Ogift.
- Karl Oredsson (1880–1967) och hustrun Annie Persson (1884–1936).

Gården var i början av 1700-talet ett kronohemman, men fri-/skatteköptes under 1700-talet. Enligt en ”Släkttavla i miniatyr” skriven av en ättling till Ored Truedsson, köptes gården av honom 1718, men det stämmer nog inte. Ored kom dit som brukare det året. I Ored Truedssons

Mellangården. Foto: Majken Möller

bouppteckning 1843 benämns hemmanet som ”Crono Rusthållshemmanet No 2 1/3 Filkesboda” och finns inte med som tillgång i bouppteckningen. Enligt en annan ättling i släkten (Elisabet Jonasson) skattköptes gården av Oreds son, Per Oredsson, först 1757.

Ored Truedsson, som var född på Bångtorpet i Mjönäs 1695, kom alltså till Filkesboda No 2, år 1718. Han var gift med *Karna Persdotter*. De hade 8–9 barn tillsammans (8 enligt bouppteckningen efter Ored och 9 enligt notisen efter Karna i dödboken). Ored dog 1743 endast 48 år gammal efter två dagars sjukdom. Karna dog 1762 vid 75 års ålder efter att ha varit sjuk i huvud- och bröstvärk i 3 månader.

Efter Ored övertog näst äldste sonen, *Per Oredsson*, gården. Äldste sonen Trued hade dött endast några dagar gammal 1719. Per var 22 år när fadern dog. Han gifte sig 1748 med *Hanna Tomasdotter*, som kom från

Lilla Nyteboda. De fick sju barn, varav två dog före två års ålder. Per dog 1767 av slag efter en månads häftig feber, endast 44 år gammal. De fem barnen, som fortfarande levde då, var bara mellan 1½ och 14 år. Hanna levde till 1806, då hon dog av ålderdom, 76 år gammal.

Ola Persson, som kom att överta gården, var bara 13 år när fadern dog. Man kan förmoda att änkan och barnen med hjälp av drängar, pigor och gårdens torpare drev gården tills Ola var gammal nog att överta ansvaret. Vid 33 års ålder gifte han sig 1787 med *Sissa Olsdotter* från Klags-torp i Näsums socken. De fick elva barn tillsammans, varav två dog före ett års ålder. Ola dog 1827, 73 år gammal. Han står som förre åbon i dödboken och hade alltså redan lämnat över gården till sonen Thomas, som var den tredje äldste av sönerna. Olas hustru Sissa dog 1846, 80 år gammal.

Näste ägare blev alltså *Thomas Olsson*. Han står som åbo 1825, när han gifter sig första gången med *Kjersti Åkasdotter*. Kjersti var åbodotter, född i Örsnäs. Hon hade blivit föräldralös redan 1809 vid knappt 2 ½ års ålder, när föräldrarna dog i rödsot (dysenteri) med bara 18 dagars mellanrum. När hon gifte sig hade hon bott i ett år på Grönhult No 2 hos sin kusin Ored Olsson (och moster Svenborg) och dessförinnan varit piga i 2 år på Filkesboda No 3. Thomas och Kjersti fick 7 barn tillsammans innan hon dog 1850, bara 43 år gammal med barn i åldrarna 5–22 år. Thomas gifte om sig redan efter nio månader med Kjerstis kusin, *Sissa Olsdotter* från Grönhult 2. Sissa var piga hos sin bror Ored, som övertagit deras föräldrahem. Thomas Olsson dog 1873, 78 år gammal och Sissa 1877, 75 år gammal. (Thomas och Kjerstis äldsta dotter Sissa gifte sig 1849 med sedermera riksdagsmannen Sven Nilsson från Ivetofta/Österslöv, som köpte Örsnäs, så att Kjersti genom sina ättlingar återkom dit i slutet av 1870-talet, när dotterbarnen, Ola, Kersti och Elna kom dit)

Efter Thomas Olsson övertog sonen *Per Thomasson* gården. Per hade två äldre bröder, Åke och Ola, men Åke hade gift sig till en gård i Bökestadsmölla och Thomas hade 1849/1851 köpt Filkesboda No 1, som Ola fick överta, när han gifte sig 1860. Ola dog dock 1864 utan några arvingar och eftersom det skrivits så att hustrun ägde hälften fick hon behålla sin halva av gården och fadern Thomas och Olas syskon fick ärva den andra halvan av Filkesboda No 1, vilken sedan yngste sonen/brodern Ored övertog, när han gifte sig 1872. Pehr Thomasson brukade Filkesboda No 2 fram till sin död 1905.

Eftersom Per var ogift och inte hade några barn övertogs gården däref-

ter av brorsonen *Karl Oredsson* från Filkesboda No 1 (Ored Thomassons son och bror till signaturen A.O.) och hans *hustru Annie*, som kom från Närkeboda i Jämshög församling. Karl behöll dock inte gården. 1907 sålde han en remsa vid ån vid Baggabro till Hemsjö kraft för 6000:-. 1908 sålde han en udde i Filkesjön söder om Trollön (Hemsjöbacken), också till Hemsjö kraft, för 11 000:- och ett torp med skog till John Jeppsson. 1909 sålde han sedan resten av gården till Per Persson från Svenstorp i Hjäsås församling och flyttade till Legeved i Fjälkinge församling. Släkten fanns dock kvar på Filkesboda No 2 genom systrarna till Per Thomasson, vilka bodde kvar i undantagshuset liksom Karls bror Thomas i några år. Den siste av dessa dog 1936.

Ägare/brukare från 1909 – västra delen (Filkesboda 2:4 – Mellangården)

Ägare:

1909–	Per Persson, Svenstorp, Hjäsås församling
1925–	Arvid Persson, Svenstorp
1947–	Per-Olof, Bejron och Bertil Arvidsson
1979–	Bengt Arvidsson (hälften)
1980-talet–	Torsten Arvidsson (hälften)
1996/1997–	Erling Mattisson och hustrun Eva – husen med omgivande åkrar

Arrendatorer:

1914–1930	Nils Jönsson (1880–1975) och hustrun Alma (1878–1927)
1930–199x	Evert Nilsson (1906–1998) och hustrun Helga (1907–1993)

1909 köpte således *Per Persson* från Svenstorp gården, framförallt för skogens skull. Han anlade också ett sågverk söder om Filkesjön. Detta sågverk var i bruk till 1945. På 1920-talet övertogs gården av Persson *Arvid Persson* och han i sin tur överlämnade den 1947 till sina söner *Per-Olof, Bejron och Bertil Arvidsson*. Nu ägs skogen av två från fjärde generationen Persson/Arvidsson, *Bengt och Torsten Arvidsson*, söner till Bejron respektive Bertil. Ingen i den släkten har bott på gården.

Nils Jönsson, min farfar, kom till gården våren 1914 som arrendator av jordbruket och sågmästare. Farfar var snickare, men hans titel var ändrad till sågmästare redan i Hjäsås kyrkoböcker, innan han flyttade till Filkes-

boda. Med honom till Filkesboda flyttade *hustrun Alma*, de äldsta barnen Linnéa, *Evert*, Raimund, Berta och Erik samt Almas mor, Bengta Nilsdotter. I Filkesboda föddes sedan Folke 1914 och Ove (min far) 1918. Under 1920-talet dog sedan först Bengta 1923, Alma 1927 och Folke 1929. 1930 gifte Nils Jönsson om sig med Agnes Persson från Snickartorpet i Skärsnäs No 3 och flyttade dit och där föddes sedan dottern Vanda 1931. Agnes dog 1969 och Nils 1975

Enligt lokalundersökningen 1916 fanns på gården två ston, fyra kor, två ungnöt, en kalv, tre baggar, två lamm, en modersugga, tre grisar och tretton höns. Det odlades höstråg, havre, blandsäd, potatis och foderrotfrukter och hö på 7,5 hektar förutom 4,5 hektar naturlig äng för slätter. Dessutom var ett hektar obrukat och skogen 190 hektar.

Arrendet i Filkesboda övertogs 1930 av äldste sonen *Evert Nilsson*. Evert gifte sig 1932 med *Helga* från Byröna och de fick två döttrar, Eva 1932 och Ingrid 1936. Kvar på gården bodde också de av Everts syskon, som ännu inte flyttat hemifrån Raimund, Berta, Erik och Ove. Raimund, Berta och Erik flyttade successivt därifrån under 1930-talet. Ove bodde kvar till 1947 då han gifte sig med Margit på granngården, Filkesboda No 1:5 och flyttade dit. Evert och Ove gick i fadern Nils' fotspår i så måtto att de också arbetade för Arvid Persson i Hylta och senare hans söner Per-Olof och Bejron Arvidsson. Ove högg och Evert körde ut timret i skogen på Filkesboda No 2. Även brodern Raimund arbetade för Arvid Persson och sönerna, men i hans fall på deras sågverk i Hylta.

I slutet av 1990-talet köpte *Erling Mattisson* (dotterson till Evert) byggnaderna, åkrarna och Sågbacken och flyttade dit tillsammans med hustrun Eva.

Torpare/ägare – östra delen. (Filkesboda 2:5 – ”Jeppas”)

Det hemman som kallas ”Jeppas” var från början ett torp och räknas som ett hemman först från 1909, när John Jeppsson köpte marken runt torpet och en del av skogen av Karl Oredsson på Filkesboda No 2:1. En del av denna fastighet ligger i Blekinge län – på andra sidan ån mellan Gillesjön och Raslången. Jag har sett/hört två namn på ån – Getaån och Persån. Denna del av Filkesboda No 2 är den del, som bebotts längst av samma släkt – ca 230 år.

Torpare:

- Ca 1789 Jon Jeppasson (1761–1819) och hustrun Anna Persdotter (1760–1828).
- ? Jeppa Jonsson (1803–1874) och 1:a hustrun Bengta Pehrsdotter (1805–1843)
och 2:a hustrun Lena Johnsdotter (1809–1889)
- 1874? John Jeppsson (1849–1938) och hustrun Anna Persdotter (1856–1945)

Ägare:

- 1909–1912 John Jeppsson (1849–1938)
- 1912–1958 Hjalmar Johnsson (1885–1958) och hustrun Hilma Svensson (1889–1976)
- 1960 – Harald Johnsson (1925–2012) och hustrun Ingrid.

Jon Jeppasson, som var född i Skärsnäs, kom till Filkesboda No 2 som torpare någon gång mellan första och andra barnets födelse 1787 respektive 1790. Jon och hustrun *Anna Persdotter* från Vånga 20, fick sex barn, varav de yngsta sönerna var tvillingar. De tre äldsta sönerna dog som små. De två äldsta, som båda fått namnet Jeppa blev inte mer än två år respektive knappt en dag och Ola blev bara tolv år. Vid Jons död 1819 levde bara dottern Elna och tvillingarna som var födda 1803. Elna gifte sig några månader efter faderns död med en annan torpare på Filkesboda No 2 (Jöns Nilsson) och bodde kvar i Filkesboda till sin död. Hustrun Anna dog 1828.

Den ene tvillingen, med namnet *Jeppa Jonsson* var den som övertog torpet. Jeppa var gift två gånger. Med första frun, *Bengta Persdotter* från Jämshögs församling fick Jeppa fyra barn. När Bengta dog 1843 blev Jeppa ensam med fyra barn i åldrarna 2–16 år. Efter två år gifte han om sig med *Lena Johnsdotter* från Södra Mjönäs, och fick ytterligare två barn med henne, varav den yngste, sonen *John*, blev faderns efterträdare på torpet. Jeppa dog 1874 och Lena 1889.

Sonen *John Jeppsson* gifte sig med *Anna Persdotter* från Björstorp i Örkeneds församling. De fick tre barn, *Hjalmar*, *Algot* och *Helena*. *Algot* bodde vid sin död 1979 i Hässleholm med efternamnet *Enger*. *Helena* gifte 1918 sig med *Albin Österberg* i Dyneboda, fick en son, *Hugo*, 1919 och en dotter 1921. Dottern blev bara ett halvår och *Helena* själv dog i lungsjuka 1926, bara 29 år gammal. Det var alltså som nämnts, *John Jeppsson* som 1909 köpte torpet med omkringliggande skog och därmed

formellt förvandlade torpet till ett hemman. John Jeppsson dog 1938 och hustrun Anna 1945, båda 89 år gamla.

Sonen *Hjalmar Johnsson* övertog 1912 hemmanet efter sin far. Hjalmar gifte sig sen 1920 med *Hilma Svensson* från Näbbeboda. Hjalmar och Hilma fick fem barn varav två söner bara blev sju månader respektive 3½ vecka gamla. Dottern Herta gifte sig så småningom och flyttade till Södra Vi i Småland, där hon dog 1998 och Nils (Nisse) flyttade till Olofström, där han dog 1997. Hjalmar dog 1958 och Hilma 1976, 73 respektive 87 år gamla.

Enligt lokalundersökningen 1916 fanns på gården ett sto, tre kor, en kalv, fem baggar, ett lamm, två getter, tre killingar, en so, tre grisar, arton höns och fyra bisamhällen och det odlades höstråg, havre, potatis och hö på 0,5 hektar. Dessutom fanns 67 hektar skogs- och hagmark och 0,5 hektar naturlig äng.

Efter Hjalmars död övertog sonen *Harald Johnsson* hemmanet. Hilma bodde kvar till sin död. Harald gifte sig med *Ingrid* från granngården (Mellangården).

Övrigt

Inom fastigheten Filkesboda No 2:4 har funnits en tjärdal – vid ”Tjärbacken”, vilken finns utmärkt på Riksantikvarieämbetets Fornsök-karta. Inom fastigheten 2:5 finns på Fornsök-kartan utmärkt resterna efter en kvarn och andra byggnader vid Baggabro vid ån mellan Gillesjön och Raslängen.

Som ett litet kuriosum kan jag till sist nämna att hösten 2019 fick jag från Anders Hernbecker en kopia av en aktietecknarlista utan datering. Det gällde ”uppförandet vid Smedjebacken i Filkesboda af ett första klas-sens badhus med varma och kalla bad, ryska bad samt svartgyttjebad och dusch”. Tänk, ett spa i Filkesboda! Tyvärr blev det inget av med det. Var det på skoj eller allvar? Jag vet inte. Endast en person hade tecknat sig.

Foto: Solvig Oredsson.